

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Het hebben van een naam is belangrijk. Eerlijk gezegd, daar ben ik me altijd al wel bewust van geweest. Zo vond ik het op school vroeger altijd al slap, wanneer leraren tot de herfstvakantie al die nieuwe namen en gezichten voortdurend door de war haalden. Of het zich makkelijk maakten: “He, jij daar, met die tas op tafel, even van tafel doen. Nee, ik bedoel jou niet, ik bedoel jou, achter dat meisje met die rode trui”. Ik dacht dan altijd: ‘kom op, jongens, gewoon even je best voor doen’. Want het hebben van een naam is belangrijk.

“Ja”, zegt u dan, “maar soms heb je zoveel nieuwe gezichten. En wees eerlijk: ‘jij weet vanmorgen hier in ons midden toch ook niet alle namen’. Dat klopt. En het is natuurlijk ook zo: niet iedereen is even goed in het onthouden van namen.” Dat weet ik ook wel. Maar we kunnen er op z’n minst ons best voor doen, in investeren. Want een naam maakt een mens tot iets eigens, het stempelt zijn of haar uniek zijn.

In het evangeliegedeelte van deze zondag komen geen namen voor. De evangelist Marcus duidt de hoofdrolspelers (Jezus en de melaatse man) voortdurend aan met ‘Hij’ of ‘hem’. Dat maakt de tekst er niet eenvoudiger op. Sommige vertalers (o.a. die van de NBV) hebben daarom voor het gemak maar een keer de naam ‘Jezus’ ingevoegd. Maar in het oorspronkelijke Grieks staat het er niet. Dat maakt de tekst lastig. We moeten goed lezen wat er staat, want wie is nou ‘hij’?

Neem de volgende zin: “toen hij was weggegaan, begon hij (het) telkens weer te verkondigen, en het gebeurde ruchtbaar te maken, zodat hij niet meer openlijk de stad kon binnenkomen.” Wat wordt hier nu bedoeld? Wie is hij? Je zou de hoofdrolspelers gemakkelijk verwisselen. Ik denk dat het antwoord op deze vraag (wie is hij?) ons brengt bij de boodschap van dit verhaal. Marcus noemt geen namen, en of dat nu bewust is of niet, dat weet ik natuurlijk ook niet. Maar juist dat ontbreken van namen is veelzeggend. Sterker nog; ik geloof dat het richtinggevend is aan het verstaan van dit gedeelte.

“En een melaatse kwam tot Hem”. Het staat er kort en bondig. Maar met die zin is veel gezegd. Melaatsheid was en is een verzamelnaam voor allerlei hardnekkige huidaandoeningen en ernstige huidziektes. Soms ongeneeslijk, soms niet. En het beslaat een breed ziekteveld dat varieert van psoriasis tot lepra. Nu leefde de idee dat melaatsheid besmettelijk was, iets wat overigens zeer de vraag is. Maar wat wel zeker is, dat in het oosten, dus ook in Israël, melaatsheid als onrein gold. In het Oude Testament, en met name in Leviticus 13 en 14, vinden we daar uitvoerige regels over: hoe de priester een zieke moest onderzoeken en waaraan hij kon zien of iemand onrein was. Dat was een heel gebeuren waarbij men niet over één nacht ijs ging. Maar was iemand ziek, dan werd diegene onrein verklaard. En dan? Dan veranderde je leven radicaal, dan werd je een uitgestotene. Dan werd je buiten de maatschappij geplaatst. Het kwam ook wel voor dat iemand genezen werd van melaatsheid, en dan kon je bij de priester weer een rein verklaring halen, dan werd je weer opgenomen in de samenleving. Maar daar tussenin was het kom-

mer en kwel. Dan werd je geacht ver in de kantlijn van het bestaan te leven. Zodat ook zichtbaar werd dat je ver van God af stond, én God ver van jou.

Wat achter dat laatste zat? Een nogal primitief geloof. Je bent ziek. En kennelijk heb je op de één of andere manier de boosheid van God op je hals gehaald. En dat kan niet anders dan dat je gezondigd hebt. Een eenvoudig en ónbijbels denkschema, waarmee bijv. ook de vrome vrienden van Job hun melaatse vriend bestookten.

Maar wie daar eens rustig over nadenkt, beseft hoe ongelooflijk hard dat is. Je krijgt al een flinke dreun doordat je lichaam ziek wordt. Maar dan krijg je daar bovenop ook nog een godsdienstige trap na, je wordt onrein verklaard, waarmee je tegelijk ook nog eens in een sociaal isolement belandt. En dat alles nog wel op Bijbelse gronden. Want immers in Leviticus werd voorgeschreven dat melaatsen afgezonderd moesten wonen. Dat ze hun kleren moesten scheuren en hun hoofdhaar los moesten laten hangen. En als ze in de verte een niet-melaatse zagen aankomen moesten ze roepen 'onrein, on-rein', zodat die reine persoon de kans kreeg om met een grote boog om hen heen te lopen. Want wie een onrein iemand aanraakte werd zelf ook onrein, voor minstens zeven dagen.

Wat een keiharde wereld hè? Waarin mensen die ziek zijn, die tegenslag hebben, die lijden, ook nog eens op religieus gebied het nodige voor hun kiezen krijgen; Je bent onrein, God moet niets meer van je hebben, en ook tegelijk op sociaal gebied word je afgeschreven. Jij-hoort-er-niet-meer-bij. Ik heb het idee dat wij in onze tijd en samenleving op dat eerste terrein echt wel wat geleerd hebben. De covid-crisis hebben wij toch anders aangepakt. En wij herleiden ziekte niet meer meteen tot zonde. We zijn er terecht huiverig voor geworden, om ziekte en lijden, samen met zonde, in een eenvoudig denkschemaatje onder te brengen. En dat is pure winst (hoewel vragen natuurlijk blijven bestaan).

Maar zijn we op het sociale niveau, op de consequenties die ziek-zijn met zich meebrengt nu heel veel wijzer geworden? Geldt in onze tijd niet nog steeds, dat veel mensen, die even kwetsbaar zijn als de melaatsen in Jezus' tijd, ook langzamerhand niet afglijden naar de rand van de samenleving? (we hoorden in deze week over de groeiende kloven die niet alleen met geld te maken hebben). Hoeveel ouderen en gehandicapten, die aan de lijve ervaren dat hun lichaam hun beperkt, merken niet dat zij door veel mensen worden afgeschreven? Hoeveel langdurig zieken komen er niet achter, dat het aantal mensen dat hen bezoekt langzamerhand afneemt? Hoeveel mensen die alleen gaan moeten niet ervaren dat vriendschappelijke contacten met echtparen verwateren? Hoeveel mensen die psychisch een knauw hebben gehad raken er niet van doordrongen, dat zij jarenlang een stigma van labielheid moeten meedragen. En dan heb ik over het verdriet van familieleden nog geeneens gesproken. Nee, 't is waar, je hoeft vandaag als kwetsbaar mens niet meer 'onrein, onrein' te roepen. Gelukkig niet. Maar sluiten vandaag de dag de blikken in ogen, voetstappen die mijden, vingers die wijzen, nog niet evenzeer mensen buiten als in Jezus' tijd gebeurde?

Een melaatse kwam tot Jezus. Ergens in Gallilea is er die ontmoeting, één op één. Konden we in de voorafgaande verhalen lezen, dat zieken en bezetenen naar Jezus gebracht werden door familie en vrienden. Dat een schoonmoeder ziek op bed lag in het huis van haar schoonzoon. Hier wordt duidelijk hoe geïsoleerd deze man is. Hij is afgezonderd van gezin, van familie, van geliefden, van vrienden. Hij is als iemand die in de dodencel eenzaam op zijn einde wacht. En hij viel voor Jezus op de knieën, en zei smekend: "Als U wilt, kunt U mij reinigen."

De man doet iets heel gevaarlijks. Hij komt vlakbij Jezus. Dat was zoals gezegd tegen de regels; een melaatse mocht niet in de buurt van andere mensen komen. Maar tegelijk brengt ie een wetsgetrouwe jood, want dat was Jezus toch, in een pijnlijke situatie. Hoe die dat durfde? Misschien was de man radeloos en veel te verliezen had ie niet. Of had ie een sprankje hoop, had ie gehoord, dat Jezus zijn werk had omschreven als 'blinden zien, doven horen en melaatsen worden gereinigd?' "Als U wilt kunt U mij reinigen". Daaruit spreekt dat bijzondere feit, dat mensen in nood, vaak ongeacht hun situatie, op de één of andere wijze een antenne hebben voor wie Jezus werkelijk is, vaak heel anders dan gezonde mensen.

Maar welke motieven de man ook had, we lezen: "En Hij, Jezus, innerlijk met ontferming bewogen, stak zijn hand uit, raakte hem (de melaatse) aan en zei tot hem: "Ik wil het, word rein". Hier vindt eigenlijk een ongeluk plaats. Vergeet Jezus nu eventjes, dat de wet verbiedt om een onrein iemand aan te raken? Ik denk het wel. Ik denk, dat we in alle nuchterheid moeten zeggen, dat Jezus voor een moment niet aan de wet dacht. Hij zag alleen die mens, die van God en mensen verstoten was. En Hij werd zo met barmhartigheid bewogen. Letterlijk staat er 'tot in zijn ingewanden', dat ie voor even alle voorzichtigheid uit het oog verloor. Er ging een golf van liefde voor deze eenzame mens door Jezus heen. En voordat ie het wist, had Jezus een fout gemaakt; Hij had de man aangeraakt.

We lezen verder: "en toen Hij dit gezegd had, week de melaatsheid van hem, en hij werd rein". Ja, de melaatse werd rein, maar Jezus werd onrein. Want Jezus overtrad de wet. Maar.... Hij wordt door God in z'n rug gedekt. Want wat er ook in de wet mag staan, God de Vader heeft dezelfde bewogenheid met verloren mensen als Jezus. De Vader en de Zoon trekken één lijn vóór mensen, desnoods tegen alle regels, hoe goddelijk die regels ook zijn.

Tot zover lijkt het een genezingsverhaal zoals het Evangelie er wel meer kent, waarbij dan vooral opvalt dat de man 'rein' wordt en Jezus 'onrein'. De rollen keren om. Maar er gebeurt nog meer. De man is nog maar koud gereinigd of Jezus stuurt hem abrupt weg, nee, woedend zelfs. Nog maar even daarvoor was Jezus diep geraakt door de mans situatie. En nu briest ie van woede. En dat is niet tegen de melaatsheid of zo, of tegen krachten of machten. Nee, het is tegen die man zelf. Het lijkt er wel op, alsof Jezus zich opeens bewust wordt van wat Hij gedaan heeft. Zoals je je opeens na één of andere stommitieit realiseert: "oh, nee toch." En dat je de ongemakkelijkheid die je dan voelt bekoelt op de eerste de beste die bij jou in de buurt is. Zou dat hier niet vergelijkbaar zijn? Dat Jezus plotseling beseft, dat Hij zich door z'n bewogenheid heeft laten meeslepen, met als

consequentie, dat Hij nu zelf onrein is geworden. Ja, de genezing van deze mens kost Jezus veel.

En nu pas komen de regels van de wet van Mozes en van de uitleg van de schriftgeleerden aan bod. Vandaar dat Jezus zegt: "Ziet toe dat je niemand iets zegt, maar ga heen, toon je aan de priester en offer voor je reiniging hetgeen Mozes heeft voorgeschreven, hun tot een getuigenis" Dat wil zeggen: houd je nu precies aan de wet, ga naar de tempel van Jeruzalem en doe wat je moet doen volgens de voorschriften uit Leviticus. Laat de priester je vaststellen dat je helemaal genezen bent. En, voegt Jezus nog toe: "zeg niemand iets over wat hier gebeurd is". Dat zegt Jezus wel meer, omdat Hij wil dat mensen Hem geloven niet om wat Hij doet, maar om wat Hij zegt, en om wie Hij is. En misschien wilde Jezus ook wel niet dat anderen dan zouden horen, dat Hij de wet overtreden had.

Maar de man houdt zich niet aan het woord van Jezus. De weg naar Jeruzalem is lang en ach zo'n reinverklaring, dat komt niet op een uurtje aan. Eerst even naar huis, naar de familie, de burens, en de kennissen, wat zullen die opkijken zeg. En wij zijn geneigd hem groot gelijk te geven. Wie kan nu zwijgen over zó iets, dat je leven radicaal heeft veranderd. Dat moet er toch uit.

Een deel van z'n omgeving zal blij geweest zijn. "Fantastisch, man, dat je genezen bent". Maar een ander deel zal hebben doorgevraagd: "had je dan niet 'onrein, onrein' geroepen. Nee? En stuurde Jezus je niet weg? Nee? Wat zeg je? Pakte die je hand? Weet je het zeker? Dat mag niet. Dan is ie nu zelf onrein. Nee, dan kan ook hij niet meer in de stad blijven". En zo belanden we bij de zin: "En toen hij was weggegaan begon hij (het) telkens weer te verkondigen, en het gebeurde ruchtbaar te maken, zodat Hij niet meer openlijk de stad kon binnenkomen.

Wie deze zin op het eerste gehoor hoort, zou kunnen denken; Het is zoals we denken dat het is. Jezus is de mens die verkondigt, en een ziek mens is de buitengestotene. Maar wij weten ondertussen, dat het juist andersom is. Jezus is tot ongewenst persoon geworden. En daarom lezen we: "Hij houdt zich op op eenzame plaatsen". Hij is daar waar de melaatsen huizen, ver weg van de reine, de gezonde mensen.

Jezus heeft de consequentie van de genezing getrokken. Hij heeft de eenzaamheid op zich genomen waar Hij de melaatsen van had bevrijd. Of, om het eens anders te zeggen; Hij liet zich veroordelen door de wet om zó ruimte te kunnen geven aan de bevrijdende liefde van God. Want God is méér dan welke wet ook, in zijn naam gegeven. En Jezus die de wet gehoorzaamt als het kan, overtreedt haar als het móét. Hij laat zich door de wet vervloeken om anderen van de vloek van de wet te bevrijden. Hij rúilt met de mens die verloren was, die niet meer in tel was.

In die termen zou de apostel Paulus later ook spreken over de grote ruil aan het kruis. Waar Jezus zich, in Gods naam, begaf naar de donkere kant, de achterkant van dit bestaan. om mensen daar uit te bevrijden, en hen over de streep te brengen naar de lichtzijde van dit leven.

“En toen hij was weggegaan, begon hij telkens weer te verkondigen, en het gebeurde ruchtbaar te maken, zodat Hij niet meer openlijk de stad kon binnenkomen.” De ontmoeting van Jezus met deze anonieme melaatse onthult ons het Evangelie: De melaatse kwam als een uitgestotene uit een eenzame plaats naar Jezus toe, hij werd door Hem aangeraakt en gereinigd, en vervolgens wordt hij iemand die gaat verkondigen. En Jezus, die verdwijnt naar eenzame plaatsen.

Is er een betere illustratie denkbaar van Jesaja 53? Dat beroemde hoofdstuk waar we lezen dat de lijdende knecht des Heren onze ziekten op zich genomen heeft en onze smarten gedragen?

In het evangeliegedeelte van deze zondag komen geen namen voor. De genezing van de melaatse kan nl. de genezing zijn van ieder mens. Uit de achterkant van het leven naar de lichtende voorkant, weg van de kantlijn, in het oog van God en mensen.

Het laatste vers. “En zij kwamen tot hem van alle kanten.” Mensen stromen toch weer samen naar die Jezus. Naar die Jezus die van plaats ruilde met een kwetsbaar mens, met kwetsbare mensen. Waarom? Omdat ze geloven in de weg die Hij gebaad heeft. Laten ook wij ons daar bij die mensen aansluiten. Amen.